

JUNG, DE SCHADUW EN HET LICHT

SYMPOSIUMBUNDEL ROND

– HET RODE BOEK –

Redacteur Rinus van Warven

© 2020, Uitgeverij Van Warven, Kampen. www.uitgeverijvanwarven.nl
Vormgeving omslag: Peter Slager, www.garage.bno.nl
Drukwerk: PrintSupport4you

ISBN 978 94 93175 30 3
NUR 730

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 7

De Zwitserse wereld rondom de mens Carl Gustav Jung
– Henk Masselink – 11

De zwarte en gouden scarabee
– Tjeu van den Berk – 27

Over het vrouwelijke in de mens
– Eefke van der Drift – 45

Jung, christendom en religie
– Rinus van Warven – 59

Interview vertaler Hans Huisman door Tannie Willemstijn 73

VOORWOORD

Op zaterdag 30 november 2019 vond in de Lutherse kerk in Kampen het symposium plaats 'Jung, de schaduw en het licht'. Aanleiding was het verschijnen van de Nederlandse vertaling van 'Het Rode Boek' van C.G. Jung. Dit episch werk verdient de grootst mogelijke ontsluiting, zodat de vertaling door Hans Huisman zich terecht in een grote belangstelling kan verheugen.

Het Liber Novus van Carl Gustav Jung lag tientallen jaren in een bankkluis in Zürich. Het is de vraag of Jung het ooit bedoeld heeft voor publicatie. Maar toen het in 2009 op de wereldmarkt verscheen werd het meteen 'de graal van het onbewuste' genoemd. Het boek werd snel bekend als Het Rode Boek: de kleur van de leren omslag van het oorspronkelijke Liber Novus.

Het Liber Novus bleek achteraf de bron te zijn van een grote rijkdom aan inzichten die Jung ons achterliet. Jungs erfgenamen gaven 40 jaar na diens dood alsnog toestemming om dat Liber Novus uit te geven. Het is het verslag dat Jung van zijn crisis van 1913-1916 maakte. Jung beschrijft hoe hij zich overgeeft aan een diepgaand innerlijk proces, waarbij hij uiteindelijk zijn eigen ziel 'hervindt'. En hoe hij werd ingewijd in de geheimen van de menselijke psyche. Alle dromen, ervaringen en inzichten noteerde hij nauwgezet. Zijn aantekeningen werden een procesverslag dat uiteindelijk resulteerde in Het Rode Boek.

Na 1920 begon hij zijn crisis-ervaringen wetenschappelijk te onderbouwen en creëerde hij het fundament van wat hij later het 'individuatieproces' ging noemen. Het Rode Boek kan als kraamkamer gezien worden van zijn latere wetenschappelijke werk. Jungs erfgenamen gaven 40 jaar na diens dood alsnog toestemming om dat Liber Novus uit te geven. Dankzij deze keuze kan

nu ook de lezer in het Nederlandse taalgebied kennismaken met de enorme rijkdom aan inzichten die Jung ons achterliet.

Vijf verschillende boeiende onderwerpen vormden een brede caleidoscoop op het denken van Jung, en werden tijdens het symposium gepresenteerd. Deze voordrachten zijn nu gezamenlijk in een boek verschenen, de moeite waard om nog eens kennis van te nemen:

Tjeu van den Berk over de symbolische betekenis van de verschijning van de scarabee en synchroniciteit, één van Jungs klassieke thema's.

Rinus van Warven over meerdere aspecten van de relatie tussen Jung, religie, Christendom en Boeddhisme.

Eefke van der Drift over dromen en het vrouwelijke in de mens, van Salomé tot Sophia.

Henk Masselink over de mens Carl Gustav Jung, over de invloed van land en landschap op de kleine Carl en de betekenis van de eigen taal in het verhaal.

De samenvatting van het gesprek dat Tannie Willemstijn had met vertaler Hans Huisman, over diens persoonlijke relatie met Het Rode Boek en met haar talrijke fascinerende illustraties.

Dit symposium ging over het werk en de ideeënwereld van Carl Gustav Jung. Het is belangrijk ons daarbij te realiseren dat Jung een duidelijke aversie had, tegen een neiging die zou kunnen ontstaan, om hem als goeroe te bestempelen, of zoals hij het in een brief schreef 'een instituut dat wijsheid uitdeelt is voor mij het toppunt van afgrijzen'. En dat standpunt is dan weer heel begrijpelijk als we het fameuze begin van zijn autobiografie 'Herinneringen, dromen, gedachten' openslaan en lezen: 'mijn leven is het verhaal om het onbewuste tot werkelijkheid te laten worden.

Al wat zich in het onbewuste bevindt, moet realiteit worden, en ook de persoonlijkheid moet zich uit haar onbewuste omstandigheden ontplooien om zich als eenheid te kunnen beleven'. Het moge duidelijk zijn dat Jung daarmee onderstreepte, dat de individuatie, het worden die je bent, een uiterst persoonlijk proces is. En we zullen zien dat je het niet cadeau krijgt, maar er hard voor zult moeten werken. Vaak in grote eenzaamheid.

Wie was deze man, en wat heeft hem gevormd? Het land en de plaats waar een kind opgroeit is van grote invloed op de zich ontwikkelende persoonlijkheid. Niet voor niets beginnen biografieën dan ook vaak op dat moment en op die plek. Carl Gustav Jung was Zwitser en is opgegroeid in Zwitserland. Om Jung enigszins te kunnen begrijpen, moeten we iets van zijn achtergronden kennen, en weten welke invloeden dat op zijn beleven en denken heeft gehad.

Henk Masselink

Rinus van Warven

DE TOEGANG TOT HET C.J. JUNG-HUIS IN KÜSNACHT

DE ZWITSERSE WERELD RONDOM DE MENS CARL GUSTAV JUNG

HENK MASSELINK

Er zijn van die verhalen die je eindeloos kunt horen. Steeds herhalend en vooral verhalend vormen ze bijna een mantra, denk maar eens aan het kerstverhaal uit de bijbel. 'En het geschiedde in die dagen...' Zoiets kan tijdens ons symposium ter gelegenheid van het verschijnen van de vertaling van 'Das Rote Buch' ook wel geschieden. Verhalen die u misschien al eens gehoord hebt. Prachtige verhalen met epische betekenis. Om te koesteren.

Barbara Hannah, een Engelse domineesdochter en leerling van Jung werd later zijn medewerkster en zelfstandig psychoanalytisch therapeut. Ze woonde met Marie Louise von Franz vlakbij de toren van Jung in Bollingen en heeft hem erg goed gekend. In haar biografie 'Jung, his life and work' schrijft ze: 'Jung hoorde net zo vanzelfsprekend bij Zwitserland, als de bergen. En net als de bergen, was hij in de Zwitserse bodem geworteld'. Maar Hannah stelt ook vast, dat Zwitserland weliswaar wereldberoemd is als toeristen land, maar dat men er verder verbazingwekkend weinig over weet. Ik zal proberen u een sfeertekening van die wereld te schetsen o.a. aan de hand van een authentiek verhaal uit de Zwitserse alpendalen.

Carl Gustav Jung is op 26 juli 1875 in de pastorie van het dorpje Kesswil, in het kanton Thurgau, aan de Bodensee geboren. Hij kreeg de burgerrechten van de stad Basel, aangezien zijn vader die ook bezat. In Zwitserland heeft elke burger nog steeds een dorp of een stad die in noodgevallen voor hem 'bürgt', voor hem opkomt en zorgt, garant staat, ook financieel. Trouwens van moederszijde zijn bijna alle wortels van Jung eveneens in Basel te vinden.

Zes maanden na zijn geboorte wordt zijn vader, dominee Jung, beroepen in Laufen, en woonden ze bij het kasteel van Laufen, boven

de waterval van Schaffhausen. Een magisch Kraftort van jewelste. Het water zou een grote rol in het leven van Jung gaan spelen. Ook de bergen trouwens, die hij vanuit het heuvelland en het Rijndal in het noorden van Zwitserland niet direct kende. Maar toen hij nog geen vier jaar oud was, en een tante de kleine Carl in Laufen op de straat voor de pastorie op de alpenketen wees, die op dat moment in het Alpenglühn van de avondzon rood kleurde, was een onuitwisbare indruk bij het jonge kind ontstaan.

Op deze jonge leeftijd krijgt Carl ook de eerste droom die hem zijn hele leven bij zal blijven. Op het weiland bij hun huis ontdekt hij een rechthoekig ommuurd gat in de aarde. Hij heeft dat daar nooit eerder gezien. Nieuwsgierig geworden, loopt hij ernaar toe. Hij ziet een stenen trap, die naar beneden leidt. Met grote angst loopt hij de trap af en komt bij een opening met een ronde boog, die door een groen gordijn was afgesloten. Het gordijn is van een zware stof en maakte een rijke indruk door het brokaat. Nieuwsgierig geworden, schuift hij het gordijn opzij en ziet in de schemering een grote rechthoekige ruimte voor zich, zo'n tien meter diep. Het gewelf bestond uit stenen, de vloer was met plavuizen bedekt. In het midden ligt een rood tapijt dat naar een verhoging leidt waarop een gouden troon staat. De troon was prachtig, met haar rode bekleding, sprookjesachtig. Een koningszetel.

Op de troon staat een groot bouwsel, dat bijna tot aan het dak reikt, zo'n vijf meter hoog, het lijkt wel een geweldige boomstam met een dikte van zo'n 60 cm. Maar dan ziet hij dat het bouwsel uit huid en levend vlees bestaat met bovenaan een ronde kop, maar zonder gezicht. Helemaal aan de bovenzijde bevindt zich één enkel oog, dat onbeweeglijk naar boven kijkt. Daarboven is een schijnsel van licht. Door angst verlamd heeft Carl 'het gevoel dat het elk moment als een worm van de troon naar hem toe zou kunnen kruipen'. Op dat moment hoort hij zijn moeder in de droom zeggen 'ja, bekijk hem maar eens goed, dat is de Menschenfresser'. Jung is jarenlang door deze droom gegrepen. Aanvankelijk door de angst van het kind, later door haar vergaande betekenis.